

**Recenzja w postępowaniu doktorskim mgr. Jędrzeja Kacprzyka
w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne**

Zleceniodawca recenzji

Senat Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki w Gdańsku; zlecenie podjęte na podstawie art. 14 ust. 2 pkt 2 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Dołączona dokumentacja

1. Kopia Uchwały Senatu Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki w Gdańsku z dnia 13 grudnia 2021 roku, w sprawie wyznaczenia recenzentów w przewodzie doktorskim mgr. Jędrzeja Kacprzyka.
2. Pismo RDA Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki w Gdańsku z dnia 14 grudnia 2021 roku, w sprawie uchwały Senatu o wyznaczeniu recenzentów w przewodzie doktorskim mgr. Jędrzeja Kacprzyka.
3. Dokument uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki w Gdańsku z dnia 15 kwietnia 2019 roku w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego mgr. Jędrzeja Kacprzyka i wyboru promotora - prof. Leszka Sokołowskiego.
4. Kopia dokumentu potwierdzającego ukończenie studiów magisterskich.
5. Życiorys artystyczny Doktoranta.
6. Rozprawa doktorska w formie elektronicznej pt. "Wpływ jazzu na twórczość kontrabasową Franka Proto. Synteza stylów i technik wykonawczych na przykładach wybranych kompozycji: *Sonata 1963, Carmen Fantasy, Nine Variants on Paganini*".
7. Płyta CD zawierająca nagranie utworów opisanych w dysertacji.

Podstawowe dane o Doktorancie

Mgr Jędrzej Kacprzyk urodził się 28 stycznia 1993 roku we Włocławku. Edukację muzyczną rozpoczął w wieku 15 lat w Państwowej Szkole Muzycznej II st. imienia Czesława Niemena w klasie kontrabas. W czasie nauki w średniej szkole zdobył kilka nagród na konkursach: III miejsce na Ogólnopolskich Przesłuchaniach Uczniów Szkół Muzycznych II st. Centrum Edukacji Artystycznej (2012 rok), III miejsce na Wiosennych Konfrontacjach Zespołów Kameralnych w Inowrocławiu (wraz z kwartetem smyczkowym Mosquitos) oraz nagrodę za najlepsze wykonanie utworu rozrywkowego na V Ogólnopolskim Festiwalu Muzyki Kameralnej „Od MoCarta do Mozarta” w Warszawie, na którym również przyznano Mu nagroda w kategorii „Największa Osobowość Festiwalu”.

Studia licencjackie rozpoczął w roku 2012 w Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku w klasie kontrabas starszego wykładowcy Janusza Dobrowolskiego. Studia ukończył z wyróżnieniem uzyskując oceną celującą. Naukę kontynuował na studiach magisterskich w tej samej klasie, lecz pierwszy semestr roku spędził na Universität für Musik und Darstellende Kunst w Wiedniu, w klasie wieloletniego lidera grupy kontrabasów Wiener Philharmoniker - Aloisa Poscha. Magisterium zdobył w roku 2017, również z wyróżnieniem, ponownie uzyskując oceny celujące za obydwa recitale dyplomowe. Kontynuował naukę na studiach III stopnia w Akademii Muzycznej w Gdańsku w klasie kontrabas prof. Leszka Sokołowskiego.

W okresie studiów uzyskał kolejne laury: III miejsce, Nagrodę Orkiestry oraz Nagrodę Specjalną Z. Szostaka na XII Międzynarodowym Konkursie Muzycznym im. Michała Spisaka w Dąbrowie Górniczej (2018 rok); wyróżnienie na X Ogólnopolskim Konkursie Kontrabasowym im. A.B. Ciechańskiego w Poznaniu (2017 rok); wyróżnienie na IV Akademickim Konkursie Kontrabasowym w Łodzi (2013 rok); II miejsce na Ogólnopolskich Spotkaniach Kontrabasowych w Mielcu (2014 rok). Występował jako solista z orkiestrami: Polska Filharmonia Kameralna, Filharmonia Zabrzeńska, Akademicka Orkiestra Symfoniczna, Gdyńska Orkiestra Symfoniczna (prawykonanie Koncertu na kontrabas i orkiestrę Szczepana Magiera). Współpracował także z zespołami muzyki współczesnej Sinfonietta Pomerania, Neo Temporis Group biorąc udział w festiwalach Poznańska Wiosna Muzyczna, Two Days. And Two Nights of New Music w Odessie i Nowe Fale w Gdańsku. Mgr Jędrzej Kacprzyk kształcił swoje umiejętności na wielu kursach i warsztatach prowadzonych przez takie osobowości jak: Leon Bosch, Catalin Rotaru, Dominic Seldis, Miloslav Jelinek, Michał Stadnicki czy Miloslav Gajdos. Występował z wieloma orkiestrami młodzieżowymi: I.Culture Orchestra, Młoda Filharmonia Aukso, International Lutosławski Youth Orchestra. Dzięki tej współpracy występował w najbardziej prestiżowych salach koncertowych Europy: Concertgebouw Amsterdam, Elbphilharmonie Hamburg, Konzerthaus Berlin, Berwaldhallen Stockholm. Współpracował także z wieloma trójmiejskimi orkiestrami: Polska Filharmonia Kameralna Sopot, Orkiestra Hanseatica, Orkiestra Kameralna Progress, a od 2019 roku jest członkiem Orkiestry Symfonicznej Polskiej Filharmonii Bałtyckiej im. F. Chopina w Gdańsku.

Jędrzej Kacprzyk brał udział w nagraniu wielu płyt: BACH/HAYDN/BEETHOVEN SYMPHONIES (DUX 1236), „Comtemporey Music from Gdańsk” (DUX 1257), „Neo Temporis Group - Dialog without borders” (DUX 1360), „Steve Nash and Turntable `Orchestra - Out od Fade” (PRCD 2143), „Comtemporey Music from Gdańsk vol. 2 (DUX 1429), „Adam Diesner - Te Deum” (ARSO-CD-111), „Rene de Boisdeffre- Works for Oboe and Piano” (AP 0445), a także nagrodzonej Fryderykiem „Wojciech Kilar: Angelus, Exodus, Victoria” (DUX 0966).

Mgr Jędrzej Kacprzyk wykonał wiele recitali kameralnych w duecie z prof. Elżbietą Pasierowską, z którą wspólnie nagrali płytę stanowiącą przedmiot rozprawy doktorskiej.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr. Jędrzeja Kacprzyka pt. "Wpływ jazzu na twórczość kontrabasową Franka Proto. Synteza stylów i technik wykonawczych na przykładach wybranych kompozycji: *Sonata 1963*, *Carmen Fantasy*, *Nine Variants on Paganini*" składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym (płyta CD) oraz opisu stanowiących łącznie pracę pod wymienionym tytułem.

Dzieło artystyczne obejmuje kompozycje Franka Proto:

- *Sonata 1963*
- *Carmen Fantasy*
- *Nine Variants on Paganini*.

Nagrań dokonano w dniach 05-07.10.2019 w Sali Koncertowej Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku.

Wykonawcy:

Jędrzej Kacprzyk – kontrabas

Elżbieta Pasierowska – fortepian

Realizacja nagrania: Anna Kasprzycka, Cezary Joczyn

Część opisowa dzieła nie tylko nie budzi żadnych zastrzeżeń, ale imponuje szerokością ujęcia tematu. W swojej ocenie nie biorę pod uwagę ilości stron (ponad 170!), ale zawartość merytoryczną i ogrom pracy, jaki Doktorant włożył w dokładne zbadanie utworów, które opisał.

Praca składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym autor przedstawił teoretyczną stronę muzyki jazzowej: genezę, rytmikę, akcentację, harmonię, a także samą definicję jazzu; szczególnie dokładnie została scharakteryzowana rola kontrabasisty w muzyce jazzowej.

Rozdział drugi to życiorys kontrabasisty i kompozytora-samouka, Franka Proto. Kolejne ustępy pracy zawierają opis poszczególnych utworów, które Doktorant poddał badaniom oraz zarejestrował na płycie CD.

Rozdział trzeci opisuje osobno każdą z części *Sonaty 1963*. Jest to nie tylko wnikliwa analiza harmoniczno-rytmiczna, lecz autor wyraźnie usadawia kompozycję na pograniczu jazzu i muzyki klasycznej; zauważa także spójność materiałową *Sonaty* jako całości. W opisie nie brakuje trafnych sugestii wykonawczych Doktoranta, popartych głęboką wiedzą i analizą dzieła. W podsumowaniu autor pisze: „*Sonata 1963* nawiązuje do jazzu w bardzo zdecydowany sposób jak na czas, w którym powstawała. Wpływy muzyki jazzowej objawiają się zarówno w stosowaniu synkopowanej rytmiki, używaniu dysonujących akordów odważnych nawet dla harmonii jazzowej, ale także sposobu budowy akordów, stosowaniu *off-pitches*, ale też jazzowych elementów formalnych jak *riff* czy *vamp*”. Autor zauważa typowo klasyczny układ części, nawiązujący wręcz do baroku. Dokładne zbadanie utworu pozwoliło Doktorantowi na rozpoznanie technik kompozytorskich wywodzących się z kanonu muzyki klasycznej, takich jak kontrapunkt, stretto czy imitacja oraz zgłębienie połączenia technik klasycznych z awangardowymi.

Rozdział czwarty, o ciekawym tytule: „*A Carmen Fantasy Franka Proto*. Synteza elementów jazzowych i romantycznej wirtuozerii”, w doskonały sposób opisuje różnorodne inspiracje, które miały wpływ na powstanie dzieła opartego na tematach z opery G. Bizeta. Doktorant zauważa, że sama opera *Carmen* bazuje na tematach zaczerpniętych z hiszpańskiej muzyki ludowej, lecz *Carmen Fantasy* Franka Proto nawiązuje do „romantycznej tradycji wirtuozowskich fantazji na tematy z oper”. Utwór zawiera odcinki, które dają kontrabasistom przestrzeń do swobodnej, nieograniczonej czasowo, improwizacji solistycznej. Mgr Jędrzej Kacprzyk przedstawił w pracy

możliwości improwizacji w części *Aragonaise* oparte na skalach jazzowych, ale również w nagraniu wykonał własną improwizację, co jest bardzo cenne, gdyż istnieje możliwość opuszczenia tego fragmentu (dopuszczona przez kompozytora). W improwizacji wykorzystał zarówno grę *pizzicato*, jak i *arco*, prezentując różnorodne barwy kontrabasów (np. *sul ponticello*). Wszystkie części są opisane dokładnie pod względem harmonii, rytmiki oraz zastosowanych technik kompozytorskich. Doktorant analizuje niemal takt po takcie opisując kompozycję Franka Proto oraz porównuje z cytatami zaczerpniętymi z opery *Carmen*. W podsumowaniu można przeczytać: „wpływy samego jazzu objawiają się w bardzo różnorodny sposób. Przede wszystkim w harmonii i sposobie budowania akordów, ale często także w synkopowanej rytmice, krótkiej akcentowanej artykulacji czy stosowaniu efektów identyfikowanych jako związane z jazzem jak np. *glissando* czy bigbandowe załamania dynamiczne i *crescenda*”. Wyjątkowo cenne są wskazówki interpretacyjne autora pracy: „Jak powinien się zachować wykonawca wobec tak różnorodnych wpływów? Naturalne wydaje się, by w ustępach, w których dominuje estetyka jazzowa korzystać z przystających do niej środków wyrazowych jak np. *glissanda* czy dodawanie dźwięków wysuniętych, przejściowych lub tzw. *ghost notes* (...) Warto także pamiętać, by zachować jazzowy charakter w wykonywaniu rytmów synkopowych, tzn. by nie były grane nerwowo, a bardzo odprężone, lekko do tyłu, by dało się wyczuć swingowe *bujanie* (...). Wykonawca sam musi sobie odpowiedzieć czy wykonywać dany fragment w stylistyce jazzującej z wykorzystaniem wspomnianych wyżej środków wykonawczych, czy też zagrać *klasycznie*”.

Ostatni rozdział pt. „Nine Variants on Paganini for Double Bass and Piano. Jazz a technika wariacyjna” opisuje kompozycję Franka Proto bazującą na słynnym temacie *24. Kaprysu* Niccolò Paganiniego. Utwór składa się ze wstępu, pokazu tematu oraz dziewięciu *wariantów*, z których w ramach *IX wariacji*, kompozytor pozostawia miejsce na własną kadencję wykonawcy; na zakończenie występuje krótka coda. Doktorant stwierdza, że twórczość Franka Proto stopniowo ewoluje bardziej w stronę jazzu niż muzyki klasycznej; zauważa również, że w *Nine Variants on Paganini*, czasem trudno mówić o tonalności, ponieważ w wielu odcinkach nie sposób określić jakichkolwiek utrzymujących się dłużej centrów tonalnych, a kompozytor często posługuje się typowo jazzowymi konstrukcjami akordowymi oraz rytmiką. Doktorant dokładnie zanalizował utwór pod kątem wykorzystanych środków, szczególną uwagę zwracając na konstrukcje harmoniczne, rytmikę, skale jazzowe, ornamenty, a nawet politonalność. Nie brakuje też wskazówek praktycznych, takich jak np. dynamiczne kształtowanie kierunków długich nut, efekty naturalnego falowania frazy, zastosowanie zróżnicowanej intensywności wibracji czy różnorodne wykonanie podobnych lub powtarzających się figur. Wszystkie uwagi odnoszą się do konkretnych fragmentów i uzasadnione są względami charakteru danego odcinka. W *wariancie VII*, gdzie kompozytor na kilkanaście taktów pozostawia swobodę wykonawczą zapisując jedynie notację jazzową (funkcje i *beaty* w takcie), Doktorant korzystając ze zdobytej wiedzy, przedstawił listę najbardziej dźwiękowo adekwatnych skal, do pojawiających się akordów. W *wariancie IX*, jak sam kompozytor opisał: „wymarzonym sposobem realizacji byłaby kadencja improwizowana, w której pojawiają się przetworzone reminiscencje materiału utworu. Jako pomoc podaje zbiór składników (ang. *ingredients*), który tworzy temat *Kaprysu* oraz początki każdego z *wariantów*”. Mgr Jędrzej Kacprzyk w ramach *wariantu IX* wykonuje na nagraniu doskonałą improwizację; konstrukcja tego fragmentu jest głęboko przemyślana i wykorzystuje *m.in* sugerowane przez kompozytora reminiscencje oraz *ingredients*. Doktorant przedstawił zapis kadencji oraz proces twórczy, który towarzyszył jej powstawaniu. Wykorzystane są *m.in* nawiązania do epoki baroku, *Kaprysu 24*. Niccolò Paganiniego, stylu tanga (habanera), słynny temat z fortepianowej *Rapsodii* S. Rachmaninowa, a nawet brzmienia o charakterze rockowym. Całość brzmi fantastycznie!

Z zainteresowaniem przesłuchałam nagranie opisanych utworów, które odznacza się nie tylko głębokim zrozumieniem intencji kompozytora, ale, w moim odczuciu, posiada silny rys indywidualny. Doktorant dysponuje znakomitą techniką instrumentalną, ogromną wyobraźnią oraz doskonale operuje czasem muzycznym. Fragmenty wymagające dyscypliny rytmicznej wykonane są perfekcyjnie, a odcinki o swobodnym charakterze „oddychają” razem z muzyką. Do całości bardzo dobrego efektu z całą pewnością przyczyniło się zaangażowanie pianistki prof. Elżbiety Pasierowskiej, która znakomicie towarzyszy Doktorantowi. Kameralistka pozwala kontrabasiście na swobodną grę, a jednocześnie pozostaje w atmosferze współtworzenia utworów, świadomie budując kulminacje oraz operując wspólną dynamiką i artykulacją. Oczywiście szczególnie cenne jest wzbogacenie interpretacji autorskimi improwizacjami mgr. Jędrzeja Kacprzyka, lecz obydwu wykonawcom należą się ogromne słowa uznania za wkład włożony w powstanie nagrania.

Konkluzja

Dysertacja mgr. Jędrzeja Kacprzyka jest niewątpliwie pracą badawczą. Autor bardzo szeroko opisuje temat, dlatego po głębokim zastanowieniu, rekomenduję rozważenie przez władze Uczelni wydanie pracy drukiem np. w ramach Wydawnictwa Uczelnianego Akademii Muzycznej w Gdańsku. Moja sugestia podyktowana jest nie tylko interesującym tematem, ale ogromnym walorem edukacyjnym. Wciąż żyjący kompozytor Frank Proto, tworzy dzieła nie tylko na kontrabas, ale również na inne instrumenty i zgromadzone informacje mogą okazać się cenne także dla innych specjalności oraz teoretyków muzyki.

W mojej ocenie praca doktorska mgr. Jędrzeja Kacprzyka jest w pełni oryginalna i dojrzała oraz spełnia wymagania art.14 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, stanowiąc istotny wkład w rozwój dyscypliny reprezentowanej przez Doktoranta.

Pracę przyjmuję z największą satysfakcją i bez zastrzeżeń.

Joanna Krempiec-Kaczor